מנורת המאור — שמור שבת

בענין כבוד שבתות וימים טובים

זכור את יום השבת לקדשו, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, וביום השביעי שבת לה' אלהיך וגו'. וגרסינן במכילתא זכור את יום השבת לקדוש, וכתי' (שמות כ, יג) כנגדו על הלוחות לא תענה ברעך עד שקר. מגיד שכל מי שהוא משמר את השבת שהוא מעיד לפני מי שאמר והיה העולם, שברא את העולם בששה ימים ונח בשביעי, שנא' (ישעיהו מג, יב) ואתם עדי נאם ה' ואני אל. ועוד גרסינן במכילתא ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם, מגיד שהשבת מוספת קדושה לישראל. מה לפלוני חנות נעולה לפי שהוא משמר את השבת, מה לפלוני בטל ממלאכתו לפי שהוא משמר את השבת, ומעיד לפני מי שאמר והיה העולם שברא את העולם בששה ימים ונח בשביעי. וכן הוא אומר ואתם עדי נאם ה' ואני אל. וגרסי' בואלה שמות רבה א"ר לוי, אם ישראל שומרין את השבת כראוי אפי' יום אחד, בן דוד בא. למה, שהיא שקולה כנגד כל המצות כולן. וכן הוא אומר ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו.

וגרסי' בפ"ק דמסכת תענית ירושלמי בשובה ונחת תושעון, ומתרגמינן בשובה ונייח תתפרקון, ר"ל במנוחתה של שבת, ולפי שהשבת מנוחה ועונג לעולם הזה, מנוחה ועונג לעולם הבא, ושקולה שבת כנגד כל המצות שבתורה, שעל עשיית כל המצות הב"ה גואל את ישראל ובונה בית המקדש, שנא' (ישעיהו ל, טו) בשובה ונחת תושעון, ר"ל נחת עשיית כל המצות. וג"כ אם ישראל משמרין את השבת כהלכתה, הב"ה גואל אותם, ושולח להם את אליהו הנביא עם המלך המשיח, שיגלה במהרה בימינו, ובונה את ירושלם עיר קדשו ומקבץ נדחי ישראל לתוכה, הדא הוא דכתי' (ישעיהו ל, טו) בשובה ונחת תושעון בהשקט ובבטחה. אמ' ר' יוחנן, אמ' הב"ה, אע"פ שנתתי קצבה לקץ, בין שעושין תשובה בין שאין עושין תשובה [בעונתו הוא בא, ואם ישראל עושין תשובה] אפי' יום אחד, מביא אני אותו שלא בעונתו, הוי היום אם בקולו תשמעו. הרי מצינו שעל כל המצות בן דוד בא, ועל שמירת שבת אחד בן דוד בא, שהיא שקולה כנגד כל המצות. אמ' ר' אלעזר בר אבינא, מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצות. מן התורה מנין, שכן אמ' להם משה, שבתון שבת קדש לה' מחר [את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וגו']. ומן העם לא עשו כדברו, שנא' (שמות טז, כז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו, ועל זה אמר הב"ה עד אנה מאנתם לשמור מצותי חקתי ותורותי. מן הנביאים מנין, דכתיב (ישעיהו נו, ד) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי. מן הכתובים מנין, דכתי' (נחמיה ט, יג) ועל הר סיני ירדת לדבר עמהם מן השמים ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חוקים ומצות טובים, וכתי' (נחמיה ט, יד) ואת שבת קדשך הודעת להם ומצות וחוקים ותורה צוית להם ביד משה עבדך. אמ' להם הב"ה לישראל, אם תזכו לשמור את השבת, מעלה אני עליכם כאלו

שמרתם כל מצות שבתורה, ואם חללתם אותה, מעלה אני עליכם כאלו חללתם כל המצות כולן. וכן הוא אומר כל שומר שבת מחללו שומר ידו מעשות כל רע.

וגרסי' במ' שבת בפרק כל כתבי הקדש, אמ' ר' חייא בר אשי אמ' רב, כל משמר את השבת כהלכה, אפי' עובד ע"ז כאנוש, מוחלין לו, שנאמר (ישעיהו נו, ב) אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו, אל תקרי מחללו אלא מחול לו. אמ' רב יהודה אמר רב, אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה כהלכתה לא שלטה בהם אומה ולשון, שנא' (שמות טז, כז) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו, וכתב בתריה, ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. אמ' ר' יוחנן משום ר' שמעון בן פזי, אלמלא ישמרו ישראל שתי שבתות [כהלכתן, מיד נגאלין, שנא' (ישעיהו נו, ד) כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי] וגו', וכתיב בתריה, והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים. וגרסי' במכילתא ויאמר משה אכלוהו היום. ר' יהושע אומר, אם תזכו לשמור את השבת, עתיד הב"ה ליתן לכם שלש מועדות, פסח ועצרת וסוכות, לכך נאמר אכלוהו היום. ר' אלעזר המודעי אומר, אם תשמרו את השבת, עתיד הב"ה ליתן לכם חמש מתנות טובות, ארץ ישראל, והעולם הבא, ומלכות בית דוד, וכהונה, ולויה, ולכך נאמר אכלוהו היום. ר' אליעזר אומר, אם תזכו לשמור את השבת תנצלו משלש פורעניות, מיומו של גוג [ומגוג], ומחבלו של משיח, ומיום הדין הגדול, לכך נאמר אכלוהו היום. ר' אלעזר בן פרטא אומר, מנין אתה אומר שכל מי שהוא משמר שבת אחת שמעלין עליו כאלו שומר שבתות מיום שברא הב"ה את עולמו עד שיחיו המתים, שנא' (שמות לא, טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, ביני ובין בני ישראל, מגיד שאין השבת סרה מישראל לעולם.

וגרסי' במ' יום טוב בפרק יום טוב שחל להיות בשבת, א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי, כל מצות שנתן הב"ה לישראל נתנן להם בפרהסיא, חוץ משבת, שנתן להם בצנעא, שנא' (שמות לא, יז) ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם. אי הכי לא נענשו גוים עליה, אודועי אודיעינהו, מתן שכרן לא אודיעינהו. ואיבעית אימא, מתן שכרה אודיעינהו, נפש יתירה לא אודיעינהו. דאמ' ר' שמעון בן לקיש, נשמה יתרה נתונה בו באדם בערב שבת, ובמוצאי שבת ניטלה הימנו, שנא' (שמות לא, יז) שבת וינפש, כיון ששבת וי אבדה נפש.

וגרסי' בויקרא רבה מאי טעמא כתי' (ויקרא יט, ג) ואת שבתותי תשמורו, ולא כתי' שבתי, משל למלך שהיתה לו כלה נאה, והקדיש בכל שבוע ושבוע להיות עמה יום אחד. והמלך יש לו בנים נאים ואהובים. אמר להם, הואיל וכן, שמחו גם אתם ביום שמחתי והדרו אותי. הוי ביני וביניכם בני ישראל, ולא כן אומות העולם, אות היא לעולם, מגיד שאין השבת בטלה לעולם מישראל, מפני שמסרו נפשם עליה. שכל דבר שמסרו נפשם עליו נתקיים בידם, כגון שבת ומילה ותלמוד תורה וטבילה, וכל דבר שלא מסרו נפשם עליו לא נתקיים בידם, כגון בית המקדש והדינין ושמיטה ויובלות.